

Anna Ramstedt

Rajojen hämärtyessä: Kehollisen toimijuuden rakentuminen klassisen musiikin koulutus- ja työkulttuurissa

ARTIKKELI

MUSIIKKI
1 | 2026

ORCID: [0000-0002-2356-4023](https://orcid.org/0000-0002-2356-4023)

DOI: [10.51816/MUSIIKKI.181230](https://doi.org/10.51816/MUSIIKKI.181230)

FT, MuM Anna Ramstedt työskentelee tutkijana Helsingin yliopistossa. Tätä tutkimusta on rahoittanut Koneen säätiö hankkeessa ”Musiikintutkijat yhteiskunnassa” ja Jenny ja Antti Wihurin rahasto postdoc-hankkeessa ”Muusikon turvataidot: Tunnetaidot, itsesäätely ja suostumuskasvatus musiikin korkeakouluopetuksessa”.

anna.ramstedt@helsinki.fi

When Boundaries Blur: Constructing Embodied Agency in Classical Music Education and Work Culture

ABSTRAKTI

In this article, I examine the practical challenges generated by the structural risk factors of classical music education, particularly in relation to the recognition of personal boundaries and the conditions under which sexual self-determination can be exercised. I investigate how agency is produced through the relational dynamics of the space, and how power hierarchies shape the possibilities for action, recognition of bodily boundaries, and self-determination available to different individuals. By applying the concepts (*sexual citizenship*, *sexual project*, *sexual geographies*) developed by sociologists Jennifer S. Hirsch and Shamus Khan (2020), I explore how risk factors that expose individuals to misconduct within classical music culture can shape young musicians' perceptions of embodiment and autonomy in adverse ways, and how these factors may structure and constrain the sexual self-determination of gendered bodies. The analysis draws on the findings and observations of my doctoral dissertation on sexual misconduct in Finnish classical music culture (Ramstedt 2024), as well as on other research addressing grooming, harassment, and psychological abuse in the fields of classical music and higher education (Bull 2019; Bucura 2020; Srinivasan 2021; Seesjärvi 2024; Koivisto-Kaasik 2025; Gibson 2026).

Muusikon työ tapahtuu usein haastavissa toimintaympäristöissä, joiden ominaispiirteet voivat altistaa väärinkäytöksille (Anttila 2019; Pääkkölä, Käpylä ja Peltola 2021; Hill, Richards ja Savigny 2023; Bull 2024; Brüstle et al. 2024). Erityisesti nuoret muusikot joutuvat tasapainoilemaan moninaisten valta-asetelmien ja epäasialliseen käytökseen altistavien riskitekijöiden parissa. Olen väitöskirjatutkimuksessani tiivistänyt klassisen musiikin kulttuurissa esiintyvät riskitekijät kuuteen osa-alueeseen: sukupuolittuneet normit, valtahierarkiat ja -erot, haitallisen käytöksen normalisointi, miesvaltaiset verkostot, haitalliset uskomukset ja arvot sekä eristäytyminen ja tukiverkoston puute (Ramstedt 2024, 83). Riskitekijöillä tarkoitan toimintaympäristön piirteitä ja käytäntöihin vaikuttavia tekijöitä, jotka voivat altistaa vallan väärinkäytöksille sekä tehdä rajanylitysten ja epäasiallisen käytöksen tunnistamisesta ja ennaltaehkäisystä haastavaa. Tässä artikkelissa pyrin laajentamaan aiempaa epäasiallista käytöstä ja epätasa-arvoa klassisen musiikin alalla käsittelevää tutkimusta (esim. Strong ja Rush 2018; Bull 2019; Ewell 2023; Välimäki 2023; Koivisto-Kaasik 2024; Brüstle et al. 2024; Fernández-Morante 2024; Gibson 2024; Ramstedt 2024; Buscatto, Karttunen ja Provansal 2025; Werner et al. 2025) soveltamalla sosiologisia näkökulmia toimijuuden rakentumisen tarkasteluun. Kiinnitän huomiota erityisesti siihen, miten klassisen musiikin koulutukselle ja kulttuurille ominaiset riskitekijät voivat tuottaa nuorille muusikoille epäsuotuisia mielikuvia kehollisuudesta sekä miten ne voivat jäsentää ja rajoittaa sukupuolittuneiden kehojen seksuaalista itsemääräämisoikeutta.

Kysyn, millaisen toiminnallisen haasteen klassisen musiikin koulutuksen riskitekijät ja niihin kietoutuvat valtasuhteet luovat erityisesti kehon rajojen tunnistamisen ja epäasiallisen käytöksen ehkäisemisen näkökulmasta. Tarkasteluni pohjautuu sosiologien Jennifer S. Hirsch ja Shamus Khan (2020) seksuaalista väkivaltaa korkeakoulukontekstissa käsittelevään tutkimukseen, jonka käsitteitä soveltaen tarkastelen vallan väärinkäytön ja

Anna Ramstedt

Rajojen hämärtyessä:
Kehollisen toimijuuden rakentuminen klassisen musiikin koulutus- ja työkuultuurissa

epäasiallisen käytöksen riskitekijöitä klassisen musiikin kulttuurissa ja korkeakoulutuksessa. Analyysini aineisto perustuu sukupuolittunutta ja seksuaalista epäasiallista käytöstä sekä henkistä väkivaltaa suomalaisessa klassisen musiikin kulttuurissa tarkastelevan väitöskirjani (Ramstedt 2024) tuloksiin ja havaintoihin sekä muuhun tutkimustietoon houkuttelusta (*grooming*), häirinnästä ja henkisestä väkivallasta klassisen musiikin alalla ja korkeakouluympäristöissä (Bull 2019; Bucura 2020; Srinivasan 2021; Seesjärvi 2024; Koivisto-Kaasik 2025). Käytän termiä epäasiallinen käytös viittaamaan laajaan toimintojen kirjoon, joka ulottuu härskeistä vitseistä ja seksistisestä viestinnästä eriateiseen häirintään, ei-toivottuun kosketteluun, houkutteluun ja henkiseen väkivaltaan. Jälkimmäiseen sisältyy esimerkiksi oppilaiden jatkuva haitallinen vertailu, toistuva vähättely tai haukkuminen, aiheeton suuttumus ja eri tavoin nöyryyttävä kohtelu. (Ramstedt 2024, 81, 85.)

Tutkimusnäkökulmani perustuu Hirschin ja Khanin (2020, 255–256) näkemykseen, joka korostaa yhteisön ja ympäristön vastuuta seksuaalisen väkivallan ennaltaehkäisyssä. Keskeisesti Hirsch ja Khan (2020) painottavat kulttuuristen normien ja käytäytymismallien merkitystä siinä, minkälaisia sukupuolta, seksuaalisuutta ja suostumusta koskevia keskusteluita ja normeja nuorille mallinnetaan. Tämä artikkeli on ensimmäinen osa kahden artikkelin kokonaisuudesta. Tässä osassa jäsenen teoreettisen tietopohjan seuraavaan artikkeliin, jossa käsittelen epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisyä ja sitä, miten nuoren muusikon toimijuutta, omien rajojen tunnistamista ja vastuullisia vuorovaikutustaitoja voidaan tukea musiikin korkeakouluopinnoissa (Ramstedt 2026).

Tässä artikkelissa avaan ensin näkökulmia epäasiallisen käytöksen tutkimukseen klassisen musiikin alalla sekä esittelen analyttisen viitekehäykseni, joka perustuu Hirschin ja Khanin (2020) käsitteisiin. Tämän jälkeen tarkastelen kahdessa analyysiluvussa riskitekijöitä. Ensimmäinen analyysiluku käsittelee klassisen musiikin erinomaisuuden ihannetta ja sen ylläpitämiä valtahierarkioita toimijuuden rakentumisen näkökulmasta sekä tarkastelee, miten seksuaalinen itsemääräämisoikeus muotoutuu klassisen musiikin koulutuksen kontekstissa. Toisessa analyysiluvussa tarkastelen, miten sukupuoliin ja seksuaalisuuteen liittyvät normit vaikuttavat erilaisten tilallisuuksien ja toimijuuksien rakentumiseen sekä siihen, millaisia suhteita ja mielikuvia niissä pidetään mahdollisina. Erityisesti analysoin historiallisesti romantisoitua mielikuvaa opettaja–oppilas-suhteesta.

Häirintä ei ole yksittäistapaus: rakenteellinen näkökulma musiikki- koulutukseen

Klassisen musiikin korkeakoulutusta sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja vallan näkökulmasta käsittelevä kriittinen tutkimus on lisääntynyt musiikintutkimuksen kentällä. Viime vuosina on ilmestynyt mittavia antologioita, joissa tarkastellaan musiikkikoulutuksen kentällä esiintyviä rakenteellisia ongelmia, kuten valtahierarkioita, kaanoniin liittyviä rakenteita sekä sitä, miten sukupuoli, seksuaalisuus, sosiaalinen epäoikeudenmukaisuus, ableismi ja etuoikeudet vaikuttavat alan käytäntöihin (Bull, Scharff ja Nooshin 2023; Brüstle et al. 2024; Prokop ja Reitsamer 2024). Tutkimuksissa seksuaalinen häirintä, henkinen väkivalta ja muu epäasiallinen käytös on yhdistetty erityisesti esteettiin ihanteisiin, jotka uusintavat ja oikeuttavat sukupuolittunutta, rodullistunutta, cis-heteronormatiivista epätasa-arvoa (esim. Bull 2019; Hill ja Savigny 2019; Cannizzo ja Strong 2020; Pääkkölä, Käpylä ja Peltola 2021; Scharff 2018; Hill, Richards ja Savigny 2023; Gibson 2024; Ramstedt 2024).

Väitöskirjatutkimuksessaan musiikintutkija Cassandra Gibson (2024) osoittaa, että valta, suostumus ja vaikeneminen kietoutuvat yhteen prosessiksi, joka voi vaikuttaa erityisesti muusikkonaisten kokemuksiin Australian klassisen musiikin kentällä. Vallan väärinkäytön jatkumisen erityisenä riskitekijänä on vaikenemisen kulttuuri ja epäasiallisen käytöksen normalisointi. Maantieteellisestä etäisyydestä huolimatta Gibsonin (2024) tutkimuksella ja omalla väitöstutkimuksellani (Ramstedt 2024) on huomattavan paljon yhtymäkohtia, mikä viittaa siihen, että klassisen musiikin kulttuuri näyttäytyy länsimaisissa konteksteissa yllättävän yhtenäisenä – mahdollisesti juuri siksi, että sitä muovaavat pitkälti samankaltaiset historialliset rakenteet, esteettiset ihanteet ja perinteet. (Gibson ja Ramstedt 2025.) Omassa väitöskirjatutkimuksessani (Ramstedt 2024, 80, 83) osoitan, millä tavoin erityisesti valtahierarkiat, verkostot, haitalliset uskomukset (kuten erinomaisuuden ihannointi), käytännöt ja ihanteet muodostavat sukupuoleen, seksuaalisuuteen ja ”rotuun” liittyviä sosiaalisia mielikuvastoja, jotka ylläpitävät epätasa-arvoa Suomen klassisen musiikin kulttuurissa. Klassisen musiikin epätasa-arvoa tutkinut sosiologi Anna Bull (2024, 95; ks. myös Kelly 2016) kuvaileekin klassisen musiikin kulttuuria alaksi, joka on institutionalisoituneiden valtahierarkioiden ja sukupuolittuneiden valtasuhteiden takia otollinen vallan

Anna Ramstedt

Rajojen hämärtyessä:
Kehollisen toimijuuden
rakentuminen klassisen
musiikin koulutus- ja
työkulttuurissa

väärinkäytölle. Bull (2024, 95) korostaa, että vaikka klassisen musiikin kulttuurissa esiintyy rakenteellisia piirteitä, jotka altistavat vallan väärinkäytölle, ilmiötä ei tule pitää alan luonnollisena tai väistämättömänä ominaisuutena. Epäasiallinen käytös ja seksuaalinen väkivalta ovat nimittäin laajoja yhteiskunnallisia ongelmia. On kuitenkin tärkeää ymmärtää eri alojen omat erityispiirteet, jotta ennaltaehkäisy voi kohdentua tarkoituksenmukaisesti. Bullin näkökulma (2024) inspiroi myös tätä artikkelia, ja siihen pohjautuen tarkastelen, miten klassisen musiikin kentällä häirinnälle altistavat riskitekijät rakentuvat ja miten ne voivat tuottaa haitallisia mielikuvia kehojen rajoista ja itsemääräämisoikeudesta.

Vaikka musiikkialalla erityisesti ennaltaehkäisyyn keskittyvä tutkimus on tullut näkyviin vasta #metoo-liikkeen myötä, seksuaalinen häirintä on ollut laajasti tutkittu ilmiö jo useiden vuosikymmenten ajan. Yksi viimeaikainen urauurtava tutkimus korkeakoulukampuksilla tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta on Hirsch ja Khanin laaja tutkimus *Sexual Citizens – Sex, Power, and Assault on Campus* (2020). Tutkimus tarjoaa näkökulmia ja käsitteitä seksuaalisen väkivallan tarkasteluun monimutkaisena sosiaalisena ilmiönä sekä erilaisten vaikutus- ja valtasuhteiden, normien ja kulttuuristen merkitysten yhteissummuna ja ilmentymänä. Hirsch ja Khan (2020) ovat kehittäneet kolme käsitettä, joiden kautta he tarkastelevat tilanteita, joissa seksuaalista väkivaltaa voi tapahtua.

Ensinnäkin *seksuaalisilla projekteilla* (*sexual projects*) tutkijat viittaavat yksilön omiin pyrkimyksiin ja motiiveihin seksuaalisessa vuorovaikutuksessa. Nämä liittyvät esimerkiksi suhteiden rakentamiseen ja ylläpitämiseen, seksin harrastamiseen tai siitä kieltäytymiseen, lohdun tai läheisyyden etsimiseen, lasten hankintaan sekä aseman ja hyväksynnän tavoitteluun ryhmässä. Seksuaaliset projektit ovat ”intensiivisen henkilökohtaisia”, mutta ne tapahtuvat aina suhteessa muihin, mikä tekee niistä myös moraalisia kysymyksiä. Keskeistä on, miten yksilö kokee oikeutensa omaan kehoonsa tai olevansa oikeutettu toisten kehoihin. (Hirsch ja Khan 2020, xiv–xvi.) Käsite limittyy olennaisesti toiseen käsitteeseen eli *seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen* (*sexual citizenship*)¹. Se viittaa kykyyn tehdä päätöksiä omasta seksuaalisuudesta sekä ympäristön tukeen ja hyväksyntään

---

1 Englanninkieliselle käsitteelle *citizenship* ei tässä kontekstissa löydy suomeksi täysin toimivaa suoraa vastinetta. Hirsch ja Khan (2020, xvi–xix) määrittelevät käsitteen kuitenkin tavalla, jonka perusteella *itsemääräämisoikeus* näyttääytyy parhaiten tarkoitusta vastaavana terminä.

näiden päätösten toteuttamiselle. Seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen liittyy vahva yhteisöllinen ja sosiaalinen ulottuvuus: kyse on siitä, miten ympäristö rakentaa mielikuvia siitä, millälaisia oikeuksia eri tavoin asemoituvilla yksilöillä on seksuaaliseen itsemääräämiseen ja keholliseen autonomiaan. Seksuaalikasvatus, tai sen puuttuminen, vaikuttaa siihen, miten nämä oikeudet tunnustetaan ja tunnustetaan eri yhteisöissä. Kolmas käsite, *seksuaaliset tilallisuudet (sexual geographies)*, kuvaa sitä, miten seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyvät valtasuhteet, oikeudet ja riskit jakautuvat sekä konkreettisesti että symbolisesti eri tilanteissa ja tiloissa. Tämän näkemyksen ytimessä on ajatus, että tila ja seksuaalisuus eivät ole toisistaan irrallisia: tilat ohjaavat, mahdollistavat ja jopa tuottavat tietynlaista käyttäytymistä. Tiloissa jakaantuu myös sosiaalista valtaa, mikä vaikuttaa siihen, millaista toimintaa pidetään sopivana, odotettuna tai mahdollisena. Hirsch ja Khan korostavat käsitteen monikkomuotoa, sillä tilallisuuksia muovaavat paitsi konkreettiset tekijät myös sosiaaliset asemat ja valtasuhteet. Henkilön sosiaalinen asema, resurssit ja tausta vaikuttavat siihen, miten hän kokee ympäristön ja millaiset toimijuudet tulevat hänelle siinä mahdollisiksi. (Hirsch ja Khan 2020, xiii–xxi.)

Hirschin ja Khanin (2020) kehittämä käsitteellinen kehikko tarjoaa hedelmällisen työkalun klassisen musiikin kulttuurin tarkasteluun ja auttaa osoittamaan, millaisia sukupuoleen, seksuaalisuuteen ja valtaan liittyviä haasteita vallan väärinkäytön ennaltaehkäisyssä kyseisessä kulttuurissa on.

Anna Ramstedt

Rajojen hämärtyessä:
Kehollisen toimijuuden rakentuminen klassisen musiikin koulutus- ja työkkulttuurissa

Toimijuuden rakentuminen klassisen musiikin koulutuksen ihanteissa ja hierarkkisissa suhteissa

Seksuaalinen väkivalta ja muu epäasiallinen käytös eivät useimmiten ole yksittäisiä sattumanvaraisia tekoja vaan kytkeytyvät laajempaan sosiaaliseen ekosysteemiin: siihen, miten valtahierarkiat ohjaavat vuorovaikutusta, miten fyysiset tilat järjestävät kehoja ja millaiseksi toimijuus ylipäätään muotoutuu osana yhteisön arvoja. Ilmiö kytkeytyy tiiviisti myös laajempiin sosiaalisiin rakenteisiin, kuten yhteisön normeihin ja sukupuolituneisiin käytäntöihin. Nämä rakenteet ohjaavat sitä, millaisia toimintatapoja pidetään hyväksytyinä, missä kohdin rajojen nähdään rikkoutuvan ja kenelle toimijuutta ylipäätään tunnus-

tetaan. (Hirsch ja Khan 2020, xii, 229; ks. myös Ahmed 2021; Srinivasan 2021). Hirsch ja Khan (2020, xiii) väittävät, että seksuaalinen väkivalta on jopa ennustettava seuraus siitä, miten yhteiskunnalliset rakenteet, normit ja kulttuuriset käytännöt ovat järjestäytyneet. Tätä näkökulmaa vasten tarkastelen klassisen musiikin alaa. Analysoin, miten alan arvot ja hierarkkiset toimintamallit muovaavat kehollisen toimijuuden mahdollisuuksia. Tämän kokonaiskuvan jälkeen tarkennan huomioni siihen, miten nämä rakenteet määrittävät seksuaalisen itsemääräämisoikeuden toteutumisen mahdollisuudet ja rajat sekä ne ehdot, joiden sisällä erilaiset toimijuudet, eli seksuaaliset projektit, voivat ylipäätään muodostua.

Yksi klassisen musiikkikulttuurin keskeisimmistä ilmiöistä on erinomaisuuden ihannointi ja ”oikein soittamisen” eetos (Bull 2019; Bucura 2020; Ramstedt 2023a). Oikein soittamisen ideaali edellyttää sekä teknisesti moitteetonta suoritusta että tiettyjen esteettisten ja tulkinnallisten ihanteiden noudattamista. Tämä ideaali muotoutuu lisäksi kehollisen virittymisen kautta, jolloin tunteita ja innostusta esitetään hallitusti ja kontrolloidusti. Bull (2019, 176) osoittaa tutkimuksessaan, että hallittu, kontrolloitu innostus saa kulttuurisesti korkeamman arvon kuin spontaani nautinto, sillä voimakkaat tunteet nähdään toivottavina vain silloin, kun ne pysyvät ennalta määritetyn rakenteen sisällä. Vaikka klassiseen musiikkiin liittyy erinomaisuuden ihannonnin kautta usein lupaus tai toive arjen yläpuolelle yltävistä, lähes transsendenteistä kokemuksista, Bull (2024, 174; ks. myös Lampela 2023, 243) muistuttaa, että ”universaalin suuruuden retoriikka peittää alleen sen tosiasian, että tämä musiikki on tietyn kulttuurisen arvojärjestelmän ilmentymä tietyssä ajankohtana”². Käsitteet siitä, minkälainen musiikki, soitto, käyttäytyminen ja osallistuminen ovat soveliaita, rakentuvat useista toisiinsa kietoutuvista sukupuolittuneista, eurosentrisistä ja keskiluokkaisista normeista, odotuksista ja säännöksistä (Ramstedt 2024, 77–88; ks. myös Citron 2000 [1993]; Bull 2019).

Ihanteita ja normeja ylläpitävät paitsi klassisen musiikin es-tetiikkaan liittyvät ihanteet, historiallisesti vakiintuneet käsitteet ja vaatimukset myös verkostot, opettajat, kilpailut ja ope-tussuunnitelmat (Bull 2019, 178; Ramstedt 2024, 80; ks. myös Nuñez 2026). Klassisen musiikin vahva hierarkkinen kulttuuri liittyy tähän olennaisesti. Auktoriteetin, kuten opettajan tai ka-

---

2 ”The rhetoric of universal greatness conceals the truth that this music is the expression of a particular cultural value system at a particular time.” (Bull 2019, 174). Kääntänyt kirjoittaja.

pellimestarin, asema on usein kiistaton. Hänen valta-asemansa voi rakentua monista toisiinsa kietoutuvista tekijöistä, kuten erinomaisuuden ja nerokkuuden ihailusta ja perinteisestä mestari-kisälli-asetelmasta. Auktoriteettiasema tuo mukanaan rakenteellista ja sosiaalista valtaa, jota vahvistavat muun muassa opettajan asiantuntijarooli sekä mahdollinen portinvartijarooli opiskelijan uramahdollisuuksiin ja verkostoihin. (Ramstedt 2024, 84; ks. myös Bull 2019, 174–178; Fernández-Morante 2024; Gibson 2026.) Myös sukupuoli ja muut mahdolliset henkilön sosio-kulttuuriset etuoikeudet voivat vahvistaa valta-asemaa.

Valta-aseman sukupuolittuneisuus ilmenee Bullin (2019) tutkimuksessa siinä, että nuoret miehet näkevät valta-aseman saavutettavana ja mahdollisena, kun taas nuoret naiset asemoituvat useammin auktoriteetin kohteiksi. Tämä näkyy esimerkiksi muusikkonaisen haastattelussa: ”Joskus tunnen olevani hänen [miespuolisen kapellimestarin] koiransa – mutta hyvällä tavalla!”³ (Bull 2019, 126). Bull (2019, 105, 126) tulkitsee valtahierarkian heijastavan järjestyksen ja kontrollin fantasiarakennetta, joka orkesterikulttuurissa pohjautuu 1800-luvun keskiluokkaiseen ihanteeseen maskuliinisesta kontrollista, johon voidaan alistua jopa mielellään. Gibson (2026, 12; ks. myös Kurkela 1993, 338–339) puolestaan osoittaa, miten mestari-kisälli-perinteen sukupuolittunut valtahierarkia voi tuottaa rakenteellista riippuvuutta ja uusintaa patriarkaalisia tiedontuotannon muotoja. Tällaisessa asetelmassa erityisesti nuoret muusikkonaiset voivat ajautua asemaan, jossa he oppivat sisäistämään alistaiseen asemaan, hyväksymään mahdolliset loukkaavat kommentit ja vaikeamaan epäasiallisesta kohtelusta. (Gibson 2026, 12.)

Samalla valta-asemassa oleville opettajille voi syntyä mahdollisuus käyttää asemaansa väärin, sillä rakenteellinen riippuvuus ja opiskelijoiden oppima vaikeneminen toimivat paitsi vallan väärinkäytön edellytyksenä myös sitä suojaavana rakenteena (Ramstedt 2024, 84; Gibson 2026, 12). Epäasiallinen käytös voidaan siten nähdä paitsi syvästi ongelmallisena ilmiönä myös ilmiönä, joka saattaa näyttäytyä luonnollisena osana klassisen musiikin normeja ja opettajan asettamia erinomaisuuden vaatimuksia. Kuten eräs haastateltavista kertoi lapsuuden soittotuntikokemuksistaan: ”Lähdin melkein joka soittotunnilta itkien. Hän [opettaja] ei ollut julma. Mutta standardit olivat niin kor-

Anna Ramstedt

Rajojen hämärtyessä:
Kehollisen toimijuuden rakentuminen klassisen musiikin koulutus- ja työkuultuurissa

3 ”[S]ometimes I feel like I’m his dog! -- but in a good way.” (Bull 2019, 126.)
Kääntänyt kirjoittaja.

keat... Hän oli myös todella tärkeä minulle.”⁴ (Ramstedt 2023a, 210.) Epäasiallisen käytöksen oikeuttaminen ja siihen liittyvä jopa kiitollisuuden tunne voivat kytkeytyä ajatukseen, että taiteelliset tavoitteet ovat tärkeämpiä kuin yksilön hyvinvointi. Tähän liittyvät myös pelko ja häpeä siitä, ettei yllä opettajan tai alan asettamiin vaatimuksiin sekä pelko hylätyksi tulemisesta, mikäli ei onnistu tai vastaa odotuksia. (Bull 2019, 87; Ramstedt 2023a; Larrinaga 2024; ks. myös Kurkela 1993, 385.) Esimerkiksi laulajien häpeän kokemuksia tutkinut Iris Seesjärvi (2024, 11–12, 31) täsmentää, että auktoriteetin harjoittama häpäisy ja muusikon kokemat klassisen musiikin korkeat vaatimukset voivat kietoutua toisiinsa vuorovaikutteiseksi häpeän dynamiikaksi. Sen lisäksi, että epäasiallinen käytös voidaan kokea omaksi syyksi ja liittää omaan riittämättömyyden tunteeseen, Gibsonin (2026, 12) mukaan epäasiallisen käytöksen kohtaaminen voidaan rakenteellisen ongelman sijaan tulkita myös merkiksi omasta kyvyttömyydestä navigoida hierarkkisessa ja vaatimuksia korostavassa ympäristössä. Toisaalta epäasiallisen käytöksen sietämiseen voi liittyä mielikuvia sisäisestä sitkeydestä ja jopa voimaantumisesta (Larrinaga 2024). Eräs haastateltavani kuvasi omaa sitkeyttään kestävä epäasiallista käytöstä ja erinomaisuuden vaatimuksia toteamalla: ”Kuka tahansa muu olisi todennäköisesti lopettanut soittamisen [vuosia sitten].”⁵ (Ramstedt 2023a, 209.)

Ensisilmäyksellä voi vaikuttaa erikoiselta ehdottaa yhteyttä seksuaalisen itsemääräämisoikeuden sekä erinomaisuuden vaatimusten, kehollisen kontrollin ihannoinnin ja sukupuolittuneiden valtahierarkioiden välille. Arvot, normit ja valtahierarkiat voidaan kuitenkin nähdä prosessina, joka järjestää kehojen toimijuutta: ne määrittävät hyväksytyyn kehollisuuden rajat, ohjaavat sitä, miten yksilö asettuu valtasuhteisiin, sekä muovaavat hänen mahdollisuuksiaan toimia niissä. Seksuaalinen itsemääräämisoikeus kytkeytyy sosiaalisesti tuotettuun mielikuvaan ja kokemukseen oikeudesta omaan tai toisten kehoihin. (Hirsch ja Khan 2020, xvi.) Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden käsitteen kautta voidaan tarkastella sitä, miten jotkut voivat kokea olevansa oikeutettuja toisen kehoon, samalla kun toinen voi kokea, ettei ole itse oikeutettu edes omaan kehoonsa. Erinomaisuuden ihanne, epäasiallisen käytöksen normalisointi ja sen sietäminen

---

4 ”I left almost every lesson crying. He wasn’t cruel. But the standards were so high ... He was also very important to me.” (Ramstedt 2023a, 210.) Kääntänyt kirjoittaja.

5 ”[A]nyone else would have very likely quit playing [many years ago]” (Ramstedt 2023a, 209.) Kääntänyt kirjoittaja.

sekä riittämättömyyden tunne tai häpeä kytkeytyvät olennaisesti siihen, miten jaksaminen ja henkilökohtaiset rajat otetaan huomioon – tai jätetään huomioonottamatta. Samalla pitkäaikainen omien tarpeiden sivuuttaminen voi heikentää kehon viestien kuuntelua, mikä on edellytys paitsi omalle hyvinvoinnille myös turvattomien tilanteiden havaitsemiselle (esim. Kivinen ja Ramstedt 2025).

Haitallinen erinomaisuuden ihannoiti ja epäasiallisen käytöksen normalisointi eivät näin ollen ole riskitekijöitä ainoastaan epäasiallisen käytöksen uusintamiselle, vaan ne viestivät laajemmin, että omat epämukavuuden kokemukset eivät ole merkittäviä ja että psykofyysisiä rajoja saa, ja välillä jopa täytyy, ylittää. Tämä voi lisäksi vaikuttaa siihen, millaisia seksuaalisia projekteja kyseisessä kulttuurisessa kontekstissa rakentuu sen jäsenille (Hirsch ja Khan 2020, xiv–xvi). Esimerkiksi valtahierarkiat ja normit, jotka tuottavat mielikuvan oikeutuksesta toisen kehoon ja vallankäyttämiseen, voivat muovata käsityksiä siitä, millaiset seksuaaliset projektit nähdään oikeutettuna – kuten vallan säilyttämiseen, hierarkian ylläpitämiseen tai sosiaalisen statuksen vahvistamiseen liittyvät projektit. Samalla ne voivat vaikuttaa siihen, millaiset rajojen ylittämiset näytettyvät hyväksyttävinä.

Kuten Hirsch ja Khan (2020, 153) huomauttavat, seksuaalinen väkivalta voi ilmetä tilanteina, joissa tekijä ei ole ymmärtänyt tekojensa vaikutuksia tai sitä, että hän on ylittänyt toisen rajat. Edellä esitetyt sukupuolittuneet valtahierarkiat klassisen musiikin kulttuurissa voivat tuottaa seksuaalisen tilallisuuden, jossa tietyille toimijoille, esimerkiksi miespuolisille auktoriteettihenkilöille, muodostuu oletettu oikeus toisten kehoihin ja rajojen rikkomiseen. Hirsch ja Khan (2020, 153) täsmentävät, etteivät väitä, että vahinkoa aiheuttavia henkilöitä tulisi pitää syyttöminä tai että seksuaalinen väkivalta olisi aina tahatonta. Vastuu säilyy toimijalla. Pikemminkin he korostavat sitä, millä tavoin kokemukset ja mielikuvat seksuaalisista tilallisuuksista ja itsemääräämisoikeudesta voivat monin tavoin ohjata henkilöiden toimintaa ja esimerkiksi sitä, millaisia tekoja pidetään hyväksyttävinä tai toivottuina (Hirsch ja Khan 2020, 153.)

Kulttuurisessa kontekstissa, jossa sekä omien että toisten kehojen rajojen tunnistaminen ja tunnustaminen jatkuvasti hämärtyy, vaarana on myös se, että henkilö ei välttämättä tunnista tilanteita, joissa hän itse ylittää toisen seksuaalisen itsemääräämisoikeuden tai keholliset rajat, eikä siten hahmota tekojensa ongelmallisuutta. Lisäksi, jos psykofyysinen kokemus turvatto-

Anna Ramstedt

Rajojen hämärtyessä:

Kehollisen toimijuuden rakentuminen klassisen musiikin koulutus- ja työkulttuurissa

muudesta ja riittämättömyydestä jätetään jatkuvasti taka-alalle, henkilö voi oppia ohittamaan nämä itsesuojeluun liittyvät tärkeät mekanismit tavoitellessaan vaikkapa hyväksyntää. Vaikka erinomaisuuden eetos klassisessa musiikissa ei suoraan johda epäasialliseen kohteluun, se voi rakentaa ilmapiirin, jossa ihmisiä tarkastellaan ennen kaikkea suoritusten, hyödyllisyyden tai aseman kautta eikä omat rajansa, tunteensa ja tarpeensa tunnistavina yksilöinä.

ARTIKKELIT
1 | 2026

Sukupuolittuneet normit seksuaalisten tilallisuuksien ja projektien jäsentäjinä klassisen musiikin kulttuurissa

Olennaista epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisyssä on purkaa niitä uskomuksia, normeja ja käytäntöjä, jotka hämärtävät rajojen tunnistamista. Tässä keskeisenä tekijänä ovat sukupuolta ja seksuaalisuutta koskevat normit, jotka ohjaavat monin tavoin sitä, millaiset seksuaaliset projektit koetaan mahdollisiksi tai oikeutetuiksi (Hirsch ja Khan 2020, xiii–xxi). Tässä analyysiluvussa tarkastelen niitä sukupuolittuneita normeja ja käytäntöjä, jotka muovaavat kehollista vuorovaikutusta ja vaikuttavat siihen, millaisia seksuaalisia tilallisuuksia eri konteksteissa rakentuu. Erityisen huomion kohteina ovat romantisoitu opettaja–oppilas-mielikuva ja se, miten tämä mielikuva jäsentää vuorovaikutusta ja ohjaa niitä mahdollisuuksia, joiden varassa toimijuus ja seksuaaliset projektit voivat tilassa syntyä.

Sukupuolittuneita normeja uusintavat alaan juurtuneet odotukset siitä, miten eri sukupuolen, ”rodun”, luokan tai etnisyyden mukaan asemoituvien muusikoiden odotetaan ja oletetaan esiintyvän ja käyttäytyvän (esim. Yoshihara 2007, 119; Scharff 2018; Ramstedt 2022, 98–99). Bull (2019, 146–147) nostaa klassisen musiikin kentän keskeiseksi feminiinisyyden normiksi niin sanotun sovinnaisen naiseuden (*respectable femininity*). Hillitty, eurosentrinen ja cis-heteronormatiivinen sovinnaisen naiseuden normi rakentuu esimerkiksi ulkonäköön tai soittamiseen liittyvien odotusten kautta ja muokkaa myös käyttäytymiseen kohdistuvia vaatimuksia vaikuttaen siten siihen, miten verkostoissa toimitaan (Ramstedt 2022). Latautuneet sukupuolittuneet normit heijastuvat siinä, miten häirintää tai epäasiallista käytöstä pidetään jossain määrin odotettuna klassisen musiikin kulttuurissa. Eräs haastateltava kuvaili: ”kun [miespuolisella vanhemmalla

opettajalla] on nuoria naisia opiskelijoina ... on varmasti helppoa alkaa käyttää tilannetta hyväkseen” (Ramstedt 2023b, 46)⁶.

Ahtaat sukupuolinnormit eivät rajoitu vain feminiinisyteen. Tutkivat journalistit Karoliina Paananen ja Sonja Saarikoski (2024) ovat tarkastelleet nuorten miesten kokemaa seksuaalista väkivaltaa klassisen musiikin vapaalla kentällä. Artikkelin nostaa esiin tapauksia, joissa nuoret muusikkomiehet ovat joutuneet alan auktoriteetin harjoittaman seksuaalisen häirinnän, houkuttelun ja väkivallan kohteiksi. Artikkelin osoittaa, kuinka syvästi yksilöä voi vahingoittaa, jos auktoriteettihenkilö käyttää valtaansa välinpitämättömästi tai väärin. Samalla se tuo esiin, miten maskuliinisuuteen liitetyt normit usein estävät miesten häirinnän tai väkivallan kokemuksia tulemasta näkyviin erityisesti silloin, kun haavoittuvuuden tai suostumuksen rikkomisen kokemus ei sovi odotettuun sukupuolirooliin (Javaid 2017). Suuri merkitys on sillä, millaisia sukupuolittuneita rooleja eri konteksteissa uusinnetaan. Ne vaikuttavat siihen, miten ihmiset kokevat seksuaalisen itsemääräämisoikeutensa, sekä siihen, kenen keho nähdään halun tai kontrollin kohteena. Tämä vaikuttaa niin seksuaaliseen itsemääräämisoikeuden rakentumiseen kuin siihen, miten toimijuus jakaantuu seksuaalisissa tilallisuuksissa.

Ympäristö, kuten opetus- ja esitystilat, alkoholin käyttö ja sosiaaliset odotukset, rakentavat seksuaalisia tilallisuuksia ja vaikuttavat siihen, miten sukupuolittuneet valtdynamiikat jakaantuvat ja miten ne koetaan eri konteksteissa (Hirsch ja Khan 2020, 84–85; Ramstedt 2023b, 46). Esimerkiksi päihteiden käyttö voi vaikuttaa merkittävästi siihen, miten suostumusta seksuaaliseen kanssakäymiseen kysytään, tulkitaan ja koetaan (Hirsch ja Khan 2020, 143). Päihteiden käyttöön voi lisäksi liittyä keskeisesti haitallisia raiskausmyyttejä, kuten vahingollinen oletus uhrin syyllisyydestä, jotka edelleen vääristävät käsityksiä vastuusta ja suostumuksen ehdoista (DiSantins ja Towl 2018, 18, 21). Lisäksi kokemus oikeudesta omaan tai toisten kehoon riippuu muun muassa siitä, kenellä tilanteessa on valtaa ja onko osapuolella ylipäättään fyysistä mahdollisuutta hakeutua pois tai siirtyä turvalliseen tilaan (Hirsch ja Khan 2020, xx, 259).

Klassisen musiikin kulttuurissa ja laajemminkin monella taidealalla keskeinen piirre on työn ja vapaa-ajan häilyvä rajapinta: ammatillisten verkostojen luominen ja työmahdollisuudet saatavat tapahtua nimenomaan vapaa-ajan kontekstissa. Sukupuol-

Anna Ramstedt

Rajojen hämärtyessä:

Kehollisen toimijuuden rakentuminen klassisen musiikin koulutus- ja työkuultuurissa

6 ”[W]hen you have young women as students ... it’s probably easy to start taking advantage of that” (Ramstedt 2023b, 46). Kääntänyt kirjoittaja.

lolla on merkitystä siinä, millä tavoin yksilöt pääsevät osallisiksi epämuodollisiin sosiaalisiin tilanteisiin, jotka ovat tärkeitä ammatillisen verkostoitumisen kannalta. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi pukuhuonekeskustelut, saunatilaisuudet tai henkilöstön ja opiskelijoiden illanvietot koulutuslaitoksen ulkopuolella. Jos jää tällaisten verkostoitumistilanteiden ulkopuolelle, se voi kaventaa mahdollisuuksia päästä osalliseksi epävirallisista verkostoista. Verkostoilla voi puolestaan olla suuri merkitys uralla etenemisen tai hyväksytyksi tulemisen kannalta. (Ramstedt 2023d.) Tilanteet, joissa vallan jakautuminen on epätasaista esimerkiksi sukupuolen tai sosiaalisen aseman perusteella, voivat muodostaa olennaisen riskin seksuaalisen häirinnän kannalta. Riski lisääntyy, jos valta-asemassa oleva henkilö ei tunnista tai ymmärrä omaa vaikutustaan tilan dynamiikkaan.

Seksuaalisen tilallisuuden näkökulmasta klassisen musiikin työyhteisöt ovat usein myös poikkeuksellisen tiiviitä. Tiiviissä työyhteisöissä roolit saattavat hämärtyä ja opettajan, kollegan, ystävän tai esihenkilön roolit kietoutua toisiinsa. Jos rooleja ja vallan rajapintoja hämärtäviä käytäntöjä on jo luonnostaan paljon toimintaympäristössä, voi olla erityisen hankalaa tunnistaa houkuttelua. Houkuttelu on mahdolliseen hyväksikäyttöön ja häirintään valmistavaa pitkäaikaista ja kaavamaista käytöstä, jonka tavoitteena on juuri valtahierarkioiden hämärtäminen ja roolien häivyttäminen (Ramstedt 2023b, 47–49). Tekijän valta-asema voi vaikuttaa siihen millainen käytös ilmiannetaan. Eräs haastateltava kuvaili, kuinka hän ei ollut epäasiallisesti käyttäytyneelle vanhemmalle auktoriteettihenkilölle ”yhtä epäkohtelias” kuin olisi ollut jollekin toiselle (Ramstedt 2023b, 46). Haasteita houkuttelun, häirinnän ja vallan väärinkäytön ennaltaehkäisylle asettaa myös se, että auktoriteetin lähentelyt saatetaan myös joskus nähdä tervetulleina kilpailullisella alalla. Nuorten muusikkonaisten kokemus auktoriteettihenkilön, kuten opettajan tai kapellimestarin, huomion kohteena olemisesta saattaa nimittäin herättää mustasukkaisuutta muiden opiskelijoiden keskuudessa (Ramstedt 2023b, 46). Lisäksi sosiaaliseen statukseen pyrkiminen ja toive hyväksynnästä tai nähdyksi tulemisesta voivat niin ikään vaikuttaa seksuaalisiin projekteihin tai siihen, miten mahdolliset rajan ylitykset koetaan.

Klassisen musiikin alalla epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisylle haasteen asettavat myös pitkään eläneet käsitykset romantisoidusta taiteilijanerosta sekä opettaja–oppilas-suhteen myyttisestä erityisyydestä. (Ks. esim. Levas 1950; Kanerva 2019.) Nämä kulttuuriset mielikuvat ylläpitävät valtahierarkioita ja vai-

keuttavat haitallisten sosiokulttuuristen käytäntöjen purkamista. Musiikinhistorioitsija Nuppu Koivisto-Kaasik (2025; myös Välimäki 2023; Koivisto-Kaasik ja Välimäki 2025) on huomauttanut, että monet historiallisesti romantisoituiden kohtaamiset opettajan ja oppijan välillä ovat itse asiassa kätkenneet tyttöihin ja naisiin kohdistunutta seksuaalisen häirinnän kulttuuria 1800- ja 1900-lukujen taiteiden opetuksessa. Koivisto-Kaasik (2025) tarkastelee ilmiötä esimerkkinään säveltäjä Béla Bartók (1881–1945), jonka yksityiselämän häiritsevät piirteet ovat jääneet monin tavoin vaille kriittistä huomiota. Koivisto-Kaasik (2025) tuo esiin, miten Bartók lähestyi toistuvasti itseään huomattavasti nuorempia naisia ja teinityttöjä, myös oppilaitaan. Vaikka tämä puoli Bartókin elämästä on ollut alan tutkimuksessa tiedossa, sitä on käsitelty vielä 2010-luvullakin vaille kriittistä otetta, sillä suhteita on kuvattu tavanomaisiksi peittäen siten alleen niiden valta-asetelmien epätasapainot. (Koivisto-Kaasik 2025.)

Tuoreeltaan tämä ongelmallinen romantisoiva lähestymistapa ilmeni jopa *Helsingin Sanomien* (Salmela 2025) taannoisessa konserttiarviossa Helsingin kaupunginorkesterin konsertista, jossa Kristine Balana esitti Bartókin viulukonserton Jukka-Pekka Sarasteen johdolla. Konserttiarviossa Salmela kirjoittaa Bartókin ”suuresta rakkaudesta” viulisti Stefi Geyeriin, minkä innoittamana hän viulukonserton sävelsi. Salmela (2025) kuvailee konserttoa ”rakkauden tauottomana ylistyksenä”. Todellisuudessa Geyer voidaan nähdä yhtenä niistä monista nuorista naisista ja tytöistä, joita Bartók ahdisteli. Esimerkiksi viulisti Jelly Arányi kuvaili Bartókin käyttäytymistä ”erittäin vastenmieliseksi”. (Chalmers 1995; Koivisto-Kaasik 2025.) Bartókin tunteneet aikalaiset selittävät Bartókin erityisesti teini-ikäisiin tyttöihin kohdistuvan mieltymyksen syyksi sen, ”että hän [Bartók] saattoi ’muovailla’ heidän ajatusmaailmansa juuri sellaiseksi kuin halusi”⁷. (Delamarche 2012, 385; Koivisto-Kaasik 2025.) Bartók on vain yksi monista säveltäjistä, joiden ongelmallisia ”rakkaus-suhteita” on käsitelty kriittittömästi. Esimerkki heijastaa laajempaa kulttuurista ilmiötä taidekentällä ja yliopistomaailmassa, jota on käsitelty laajasti niin kirjallisuudessa kuin elokuvissa

Anna Ramstedt

Rajojen hämärtyessä:
Kehollisen toimijuuden rakentuminen klassisen musiikin koulutus- ja työkuulttuurissa

7 ”Ce qu’il aimait chez les femmes, c’était plutôt leurs potentialités, un jeune esprit encore en friche qu’il pouvait guider et éduquer. Il aimait de très jeunes personnes innocentes et inexpérimentées dont il pouvait former l’esprit selon ses idées afin qu’elles deviennent également des partenaires intellectuelles. Par ailleurs, sa personnalité était si forte et si écrasante qu’une jeune personne sans expérience ne pouvait la supporter sans y laisser des plumes.” Delamarche 2012, 385. Suomentanut Koivisto-Kaasik (2025).

ja jossa valta ja status sekä taidealan normit ja uskomukset vaikuttavat seksuaalisen toimijuuden rakentumiseen ja sen tulkitaan (ks. esim. Kanerva 2019; Srinivasan 2020; Koivisto-Kaasik 2025; Koivisto-Kaasik ja Välimäki 2025).

Bull (2019, 105, 126) tarkastelee orkesteria hierarkkise-
na järjestelmänä, joka heijastaa 1800-luvun keskiluokkais-
ta maskuliiniseen kurinalaisuuteen ja kontrolliin kytkeytyvää
fantasiarakennetta ja kertomusta järjestyksestä, johon orkes-
terikulttuurissa voidaan jopa mielihyvin alistua sen lupaaman
yllevyyden ja kurin vuoksi. Romantisoitu opettaja-oppilas-
suhde puolestaan näyttäytyy musiikkikulttuurissa niin historialli-
sissa kertomuksissa kuin nykypäivänä toistuvana kuvitelmana,
jossa usein erityisesti nuoret naiset esitetään haluttavina, käy-
tettävissä olevina kehoina ja ihailun kohteina. Juuri tämän ku-
vaston laaja esiintyminen ja kulttuurinen sitkeys antaa perus-
teen tarkastella myös romantisoitua opettaja-oppilas-asetelmaa
fantasiarakenteena: se ei ole vain yksittäinen kertomus vaan
toistuva ja normatiivinen mielikuva, joka muokkaa käsityksiä
oikeutuksista, kehoista ja sukupuolitetusta vallasta klassisen
musiikin opetustiloissa. Tämä kuvasto hämärtää vallan, suos-
tumuksen ja pedagogisen vastuun rajoja ja voidaan kytkeä li-
säksi laajempaan heteronormatiiviseen seksuaaliseen fantasiaan
(ks. esim. Ebert 1988). Romantisoitu opettaja-oppilas-fantasia
rakentaa ja uusintaa lisäksi mielikuvaa nerosta, jonka seksuaa-
linen käytös on ongelmallisen sijaan kiehtovaa, haluttua ja osa
taiteellista poikkeuksellisuutta. Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ja seksuaalisuuden tilallisuuden näkökulmasta tämä ylläpitää ja rakentaa mielikuvia siitä, että joidenkin halu ja ”oikeus” toisiin kehoihin on korostunut.

Filosofi Amia Srinivasan (2021) huomauttaa, että ilmiö on monisyinen ja että todellisuudessa kaikki opettaja-oppilas-rooleista alkaneet suhteet eivät johda hyväksikäyttäviin suhteisiin, vaan saattavat päätyä jopa onnellisiin liittoihin edellyttäen, että oppija ei ole alaikäinen. Aikuisen opiskelijan käsittämisen vain uhrina on ongelmallista. Srinivasan (2021, 128) toteaa:

Mutta on olemassa myös monia opiskelijanaisia, jotka suosivat seksiin professoreidensa kanssa aidosta halusta. Ja on olemassa professoreita, joiden romanttiset ja seksuaaliset lähestymiset ovat varsin toivottuja. Jos pidetään vallan epätasapainoa professorin ja opiskelijan välillä automaattisesti esteenä suostumukselle, oletetaan joko, että opiskelijanaiset ovat kuin lapsia, lähtökohtaisesti kykenemättömiä antamaan suos-

tumustaan seksiin, tai että he ovat täysin lamaantuneita professorin säkenöivästä vaikutusvallasta. Ja kuinka moni professori on oikeasti *niin* vastustamaton?⁸

Srinivasan (2021, 129) jatkaa pohdintaa ja kysyy, jos opiskelija ilmaisee suostumusta ilman pelkoa tai painostusta, mikä sitten tekee opettajan ja opiskelijan intiimistä suhteesta ongelmallisen. Srinivasan tarkastelee ilmiötä psykoanalyttisesta näkökulmasta hyödyntäen transferenssin käsitettä. Musiikkiterapian dynamiikkaa tutkinut Kari Syvänen (2005, 16–17) kuvaa transferenssia ilmiönä, jossa nykyhetken objekteihin, tilanteisiin tai henkilöihin reagoidaan samalla tavalla kuin aiemmin elämässä on reagoitu tärkeään ihmiseen. Tällöin aiemmat kokemukset ja niihin liittyneet tunteet aktivoituvat ja siirtyvät uuden vuorovaikutustilanteen osaksi. Srinivasan (2021, 128) ehdottaa, että sen sijaan että opettajaan kohdistuvien tunteiden ja odotusten ymmärrettäisiin kohdistuvan opettajaan henkilönä, niitä tulisi tarkastella sen kautta, mitä opettaja opiskelijan mielessä saattaa edustaa. Opettajaan kohdistetut tunteet voivat siis rakentua esimerkiksi opettajan osaamisen, vallan, hyväksynnän, aseman tai symbolisen auktoriteetin kautta, eivätkä välttämättä liity opettajan persoonaan sinänsä. Musiikillisessa kontekstissa tämä näkökulma opettaja–oppilas–dynamiikassa korostuu erityisesti, sillä musiikin tekeminen kietoutuu usein syvästi henkilökohtaiseen identiteettiin sekä ammatilliseen ja taiteelliseen minäkuvaan (ks. esim. Kurkela 1993; Valtasaari 2003). Lisäksi klassisen musiikin kulttuurissa osaaminen ja ammattitaito ovat paitsi taiteellisia taitoja myös sosiaalisen arvostuksen ja aseman lähteitä (Ramstedt 2023c). Tämä voi muovata sitä, miten yksilöt hahmottavat oman asemansa ja arvonsa yhteisössä, ja siten vahvistaa hierarkioita, joissa pedagoginen tai taiteellinen auktoriteetti saa erityistä painoarvoa. Opiskelijan ihastuminen tai kiinnostus opettajaan voi siis muodostua seksuaaliseksi projektiksi, jossa seksuaalinen kanssakäyminen on vain yksi mahdollinen välitavoite suhteessa syvempiin pyrkimyksiin, kuten haluan tulla nähdyksi, arvostetuksi tai vaikkapa ei-hylätyksi.

Anna Ramstedt

Rajojen hämärtyessä:
Kehollisen toimijuuden rakentuminen klassisen musiikin koulutus- ja työkulttuurissa

---

8 ”But there are also many women students who consent to sex with their professors out of genuine desire. And there are professors whose romantic and sexual overtures are very much wanted. To insist that the power differential between professor and students precludes consent is either to see women students, like children, as intrinsically incapable of consent to sex – or to see them as somehow incapacitated by the dazzling force of the professor. And which professor is really *that good*?” (Srinivasan 2021, 128.) Kääntänyt kirjoittaja.

Srinivasan (2021, 148) toteaa, että opettajan seksuaalinen halu opiskelijaa kohtaan voi puolestaan kätkeä kaipuun omaan nuoruuteen ja sen uudelleen kokemiseen. Toisaalta kyseessä voi olla toive tulla ihailuksi, halutuksi tai nähdyksi, tai sitten raa’asti ilmaistuna kyse voi olla vain eroottisesta fantasiasta. Seksuaalisten projektien motivaatiota on mahdotonta arvailla, ja on tärkeä pitää mielessä, että yksilölliset ja väkevän intiimit seksuaaliset projektit rakentuvat monista alati muuttuvista tekijöistä. Joka tapauksessa opettaja nauttii opiskelijaan verrattuna mitä luultavimmin iän tuomasta psykologisesta kypsyydestä ja pystyy luultavasti sekä harjaantuneemmin tiedostamaan omat motivaationsa että toimimaan opiskelijaa vapautuneemmin ja harkitummin seksuaalisessa tilanteessa (Ramstedt 2023b, 47). Srinivasan (2021, 130–131) pohtii opettaja–oppilas–suhteen problematiikkaa myös tasa–arvon näkökulmasta. Jos opettaja vastaa mahdolliseen opiskelijan ihastumiseen, hän ei epäonnistu pelkästään opiskelijan ihastumisen käsittelyssä vaan osallistuu aktiivisesti haitalliseen valtahierarkian vahvistamiseen ja hyödyntämiseen, iän tuoman psykologisen kypsyyden hyödyntämiseen ja/tai heteronormatiivisen romantisoitun fantasian uusimiseen (Srinivasan 2021, 138). Toki kyseessä voisi teoreettisesti olla vanhempi naispuolinen ja muun sukupuolinen nuori opiskelija, mutta usein kyseessä on juuri heteronormatiivisesti vanhempi mies ja nuorempi nainen. Näin opettajan toiminta ei pelkästään uusinna romantisoituja mielikuvia vaan osallistuu asettamaan nuoren naisen osaksi patriarkaalista dynamiikkaa. Loppujen lopuksi keskeinen eettinen kysymys ei ole se, onko ”aito” rakkaus mahdollisessa pedagogisessa kontekstissa vaan onko *aito opettaminen* mahdollista romanttisessa kontekstissa. (Srinivasan 2021, 130–131.)

Toisin sanoen opettajan ensisijainen tehtävä on opettaa, ei rakentaa romanttista projektia, jossa henkilökohtaiset tarpeet sekoittuvat opiskelijan mahdolliseen riippuvuussuhteeseen. Romanttinen tai seksuaalinen opettaja–oppilas–suhde on räikeästi ongelmallinen opettajan ammattietiikan näkökulmasta, vaikka suhteen ongelmallisuutta ei tunnistettaisikaan vallan epä-tasa–arvon kannalta tai houkuttelun mahdollisuuden kautta. Suhde voi sekä sen aikana että mahdollisesti sen päättyessä myös asettaa opiskelijan eriarvoiseen asemaan toisten opiskelijoiden kanssa. Opiskelija voi joutua välttämään tiettyjä tiloja ja tilanteita, joissa hän saattaa kohdata joko mahdollisesti entisen kumppaninsa (eli opettajansa) ja kanssaopiskelijoidensa tai muun henkilökunnan ylenkatsomista. (Srinivasan 2021, 143.) Lisäksi romantisoitun opettaja–oppilas–suhteen uusintaminen vaikeut-

taa sukupuolittuneiden normien, valtahierarkioiden ja epäasiallisen käytöksen normalisoitumisen purkamista klassisen musiikin kulttuurissa ja taideoilla yleisestikin.

Yhteenveto

Tässä artikkelissa olen tarkastellut, miten klassisen musiikin koulutus- ja työelämäkulttuuriin liittyvät epäasiallisen käytöksen riskitekijät voivat jäsentää tiloja ja tilanteita, joissa valta, sukupuoli ja seksuaalisuus kietoutuvat toisiinsa. Käyttämäni kolme tutkimuksellista käsitettä (seksuaalinen itsemääräämisoikeus, seksuaalinen projekti ja seksuaalinen tilallisuus) limityivät monin tavoin toisiinsa ja muodostavat tutkimuksessani toisiaan täydentävän analyttisen kokonaisuuden. Näiden käsitteiden kautta olen osoittanut, miten ympäristön tuottamat mielikuvat sukupuolesta, seksuaalisuudesta ja kehollisesta toimijuudesta aiheuttavat toiminnallisia haasteita rajojen tunnistamiselle ja seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rakentumiselle klassisen musiikin kulttuurissa.

Epäasiallista käytöstä ei tule ymmärtää irrallisina yksittäisinä tekoina, vaan osana laajempaa kulttuurista ja yhteisöllistä dynamiikkaa, jossa valtasuhteet ja normit muovaavat toimijuuden ehtoja. Klassisen musiikin kentällä tähän dynamiikkaan kietoutuvat erinomaisuuden ihanne, valtahierarkiat, sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät normit sekä taiteellisen osaamisen henkilökohtainen ja kehollinen luonne. Kun yksilön identiteetti, taiteellinen minäkäsitys ja soittotaito limityivät tiiviisti toisiinsa, rajojen tunnistaminen ja niiden ilmaiseminen voi olla erityisen vaikeaa. Sukupuolittuneet normit ohjaavat myös sitä, minkälaisia seksuaalisia tilallisuuksia eri toimintaympäristöön rakentuu. Epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisyä haastaa erityisesti fantasia romanttisesta opettaja–oppilas–suhteesta. Se tuottaa seksuaalista tilallisuutta, jossa toistuu hierarkkinen asetelma: ajatus siitä, että ylemmässä asemassa olevalla olisi erityinen oikeus toisen kehoon. Fantasia ei kuitenkaan ainoastaan heijasta tätä asetelmaa vaan myös tuottaa ongelmallisia kuvastoja seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta ja seksuaalisista tilallisuuksista opettaja–oppilas–dynamiikassa. Näin tietäytyypiset seksuaaliset projektit alkavat näyttäytyä implisiittisesti hyväksytyinä, ikään kuin luonnollisena osana kulttuuria. Tällainen niin historiallisesti kuin nykypäivänä narratiivisesti tuotettu fantasia normalisoi epäasiallista käytöstä ja rajanvedon hälvenemistä teh-

Anna Ramstedt

Rajojen hämärtyessä:

Kehollisen toimijuuden rakentuminen klassisen musiikin koulutus- ja työkulttuurissa

den rajattomuudesta osan kulttuurisesti hyväksytyä kertomusta.

Klassisen musiikin kulttuuri näyttäytyy vaativana kontekstina kokeneille ammattilaisillekin, puhumattakaan nuorista opiskelijoista, joilta ei voida kohtuudella odottaa valmiuksia navigoida sosiaalisesti monimutkaisissa tilallisuuksissa ilman tukea. Tarvitaan järjestelmällisiä ja rakenteellisia toimenpiteitä, jotka vahvistavat ennaltaehkäisyä, lisäävät tietoisuutta ja tukevat turvallisempien toimintatapojen omaksumista. Hirschiä ja Khania (2020, 255–256) mukailten: olemme kaikki vastuussa. Vastuun paino ei kuitenkaan jakaudu tasaisesti. Suurin vastuu turvallisesta toimintaympäristöstä kuuluu ensisijaisesti valta-asemassa oleville: opettajille, instituutioille ja niille, jotka määrittävät alan käytäntöjä ja normeja. Suurin osa meistä ei ole koskaan syyllistynyt väkivaltaan, mutta jokainen meistä on jossain määrin sallinut sellaisten sosiaalisten olosuhteiden jatkumisen, joissa valtaa pitävät voivat välttää vastuun ja joissa nuoret muusikot voivat oppia väheksymään toisten ja oman kehon rajoja, normalisoimaan epäasiallista käyttäytymistä ja vaikenemaan kokemuksistaan epäoikeudenmukaisuudesta. Instituutiotasolla epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisy edellyttää sitä, että ymmärretään epäasiallisen käytöksen yhteys siihen, miten sosiokulttuurinen ympäristö tuottaa vuorovaikutussuhteita. Yhtä tärkeää on, että koulutusorganisaatiot kantavat vastuunsa turvallisen oppimisympäristön rakentamisesta, jossa valtasuhteita, normeja ja sukupuolittuneita käytäntöjä voidaan tarkastella kriittisesti ja avoimesti osana taiteellista ja pedagogista kehittämistä.

ARTIKKELIT
1 | 2026

Lähteet:

- Ahmed, Sara. 2021. *Complaint!* Durham: Duke University Press.
- Anttila, Anna. 2019. *Tyttöhän soittaa kuin mies! – Kuinka vahvistaa taide- ja kulttuurialan tasa-arvoa ja työhyvinvointia?* Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen verkkojulkaisuja 55. Tark. 7.6.2025. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2019/tyttohan_soittaa_kuin_mies_final.pdf
- Brüstle, Christa, Lucia di Cecca, Itziar Larrinaga, Mojca Piškor, Eva Sæther ja David-Emil Wikström, toim. 2024. *Music Power Relations, and Beyond: Critical Positions in Higher Music Education*. Donostia-San Sebastián: Musikene. Tark. 7.6.2025. <https://musikene.eus/wp-content/uploads/2024/11/MUSIC-POWER-RELATIONS-AND-BEYOND.pdf>
- Bucura, Elizabeth. 2020. ”Rethinking excellence in music education.” *Visions of Research in Music Education* 36: 1–29. Tark. 7.6.2025. http://www-usr.rider.edu/~vrme/v36n1/visions/3607_Bucura.pdf

- Bull, Anna. 2019. *Class, Control, and Classical Music*. New York: Oxford University Press.
- Bull, Anna, Christina Scharff ja Laudan Nooshin, toim. 2023. *Voices for Change in the Classical Music Profession: New Ideas for Tackling Inequalities and Exclusion*. New York: Oxford University Press.
- Bull, Anna. 2024. "Classical music after #MeToo: Is music higher education a 'conducive context' for sexual misconduct?" Teoksessa *Higher Music Education and Employability in a Neoliberal World*, toim. Rosa Reitsamer ja Rainer Prokop, 87–100. London: Bloomsbury Publishing. Tark. 7.6.2025. <https://www.bloomsbury.com/uk/higher-music-education-and-employability-in-a-neoliberal-world-9781350266957/>
- Buscatto, Marie, Sari Karttunen ja Mathilde Provansal, toim. 2025. *Gender-Based Violence in Arts and Culture. Perspectives on Education and Work*. Open Book Publishers. <https://doi.org/10.11647/OBP.0436>
- Cannizzo, Fabian ja Catherine Strong. 2020. "Put some balls on that woman': Gendered repertoires of inequality in screen composers' careers." *Gendered Work Organ* 27: 1346–1460. <https://doi.org/10.1111/gwao.12496>
- Chalmers, Kenneth. 1995. *20th-Century Composers: Béla Bartók*. London: Faidon.
- Citron, Marcia J. 2000 [1993]. *Gender and the Musical Canon*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press
- Delamarche, Claire 2012. *Béla Bartók*. Paris: Fayard.
- DiSantis, Clarissa J. ja Graham J. Towl. 2025. *Addressing student sexual violence in higher education: A good practice guide*. 2. painos. Leeds: Emerald Publishing. <https://doi.org/10.1108/9781837977833>
- Ebert, Teresa L. 1988. "The Romance of Patriarchy: Ideology, Subjectivity and Postmodern Feminist Cultural Theory." *Cultural Critique* 10: 19–57. <https://doi.org/10.2307/1354105>
- Ewell, Philip. 2023. *On Music Theory, and Making Music More Welcoming for Everyone*. Michigan: University of Michigan Press.
- Fernández-Morante, Basilio. 2024. "Violence in Higher Music Education Today: Reprehensible but not Condemnable?" Teoksessa *Music Power Relations, and Beyond: Critical Positions in Higher Music Education*, toim. Christa Brüstle, Lucia di Cecca, Itziar Larrinaga, Mojca Piškor, Eva Sæther ja David-Emil Wikström, 37–48. Donostia-San Sebastián: Musikene. Tark. 7.6.2025. <https://musikene.eus/wp-content/uploads/2024/11/MUSIC-POWER-RELATIONS-AND-BEYOND.pdf>
- Gibson, Cassandra. 2024. *Navigating Gender Identity in a Musical Europatriarchy: Stories of Power, Consent, and Silence*. Monash University: Doctoral dissertation in Musicology. https://bridges.monash.edu/articles/thesis/Navigating_Gender_Identity_in_a_Musical_Europatriarchy_Stories_of_Power_Consent_and_Silence/26028292
- Gibson, Cassandra. 2026. "The master and the apprentice: Educational power and musical culture in the 'wild, wild west.'" *Research Studies in Music Education*. Julkaistu ennen painoa verkossa 5.2.2026. <https://doi.org/10.1177/1321103X251404287>

Anna Ramstedt

Rajojen hämärtyessä:

Kehollisen toimijuuden rakentuminen klassisen musiikin koulutus- ja työökulttuurissa

- Gibson, Cassandra ja Anna Ramstedt. 2025. "Prepare them for abuse: how to collectively equip young musicians to navigate the unsafe spaces of classical music culture". Konferenssisitelmä 15.5.2025. *Music, Research, and Activism II*, Helsinki.
- Hill, Rosemary Lucy ja Heather Savigny. 2019. "Sexual violence and free speech in popular music". *Popular Music* 38(2): 237–251. <https://doi.org/10.1017/S0261143019000096>
- Hill, Rosemary Lucy, Daisy Richards ja Heather Savigny. 2023. "Normalising sexual violence in popular culture: eroding, erasing and controlling women in rock music." *Feminist Media Studies* 23(3): 1107–1123. <https://doi.org/10.1080/14680777.2021.1902368>
- Hirsch, Jennifer ja Shamus Khan. 2020. *Sexual Citizens: Sex, Power, and Assault on Campus*. W.W. Norton ja Company.
- Kanerva, Arla. 2019. *Taiteen musta kirja: Miesten mielivallan historiaa*. Helsinki: SKS Kirjat.
- Kelly, Liz. 2016. "The conducive context of violence against women and girls". *Discover Society*, 1.3.2016. Tark. 20.3.2026. <https://archive.discoverociety.org/2016/03/01/theorising-violence-against-women-and-girls/>
- Koivisto-Kaasik, Nuppu. 2024. "Surviving the everyday: Gendered violence, patriarchal power structures, and strategies of resistance in late nineteenth-century ladies' orchestras." Teoksessa *Routledge Companion to Women's Musical Leadership: The Nineteenth Century and Beyond*, toim. Laura Helmer ja Helen Julia Minors, 51–64. New York: Routledge.
- Koivisto-Kaasik, Nuppu. 2025. "Aamuyö ritari Siniparran linnassa: seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta taiteiden historiassa." *Toiminta soi – Kirjoituksia yhteiskunnallisesta, toiminnallisesta ja aktivistisesta musiikintutkimuksesta* 19.2.2025. Tark. 9.6.2025. <https://www.suoni.fi/fi/toiminta-soi/2025/2/19/aamuy-ritari-siniparran-linnassa>
- Koivisto-Kaasik, Nuppu ja Susanna Välimäki. 2025. "Neromyytti ja häirintä klassisen musiikin historiassa". Vierailuluento kurssilla *#metoo, musiikki ja valta: feministinen musiikintutkimus 2000-luvulla*. Helsingin yliopisto 25.3.2025.
- Kurkela, Kari. 1993. *Mielen maisemat ja musiikki: Musiikin esittäminen ja luovan asenteen psykodynamiikka*. Musiikin tutkimuslaitos. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Lampela, Anu. 2023. "Tuntematon jumala ja pianonsoiton ahdistus: Autoetnografinen tutkimus muusikon kasvusta ja varhaiserännäisyyden piirteistä". Teoksessa "Her Creative Process": *Pathways to music history and performance: festschrift for Anne Kauppala*, toim. Johanna Talasniemi, Ulla-Britta Broman-Kananen ja Nuppu Koivisto-Kaasik, 233–252. Doc-Mus tohtorikoulun julkaisuja 22. Helsinki: Taideyliopisto.
- Larrinaga, Itziar. 2024. "Keyword: Power." Teoksessa *Music Power Relations, and Beyond: Critical Positions in Higher Music Education*, toim. Christa Brüstle, Lucia di Cecca, Itziar Larrinaga, Mojca Piškor, Eva Sæther ja David-Emil Wikström, 26–36. Donostia-San Sebastián: Musikene. Tark. 7.6.2025. <https://musikene.eus/wp-content/uploads/2024/11/MUSIC-POWER-RELATIONS-AND-BEYOND.pdf>

- Levas, Santeri. 1952. *Suuren säveltäjän rakkaus/Robert ja Clara Schumannin elämäntarina*. Helsinki: WSOY.
- Nuñez, Pinja. 2026. "Onko sukupuolella väliä – näkökulmia länsimaisen taidemusiikin tasa-arvokysymyksiin suomalaisessa musiikinalan korkeakoulutuksessa". Taideyliopiston Sibelius-Akatemian DocMus-tohtorikoulun taiteilijakoulutuksen tutkielma. Käsikirjoitus.
- Javaid, Aliraza. 2017. "The unknown victims: Hegemonic masculinity, masculinities, and male sexual victimisation." *Sociological Research Online* 22(1): 1–20. Tark. 7.6.2025. <https://roqhas.org/wp-content/uploads/2024/07/javaid-2017-The-Unknown-Victims-Hegemonic-Masculinity-Masculinities-and-Male-Sexual-Victimisation.pdf>
- Paananen, Karoliina ja Sonja Saarikoski. 2024. "Muusikon paradoksi." *Long Play* 30.5.2024. Pitkät – LP 137. Tark. 7.6.2025. <https://www.longplay.fi/pitkat/muusikon-paradoksi>
- Pääkkölä, Anna-Elena, Tiina Käpylä ja Henna-Riikka Peltola. 2021. "Populaarimusiikkitoiminnassa koettu sukupuolitunut epäasiallisuus". *Musiikki* 51(2): 55–82. <https://doi.org/10.51816/musiikki.110848>
- Ramstedt, Anna. 2022. "'A Man is Practically the General Norm' – A Case Study of Gender Inequality and Whiteness in the Classical Music Scene in Finland." *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 31(1): 91–107. <https://doi.org/10.1080/08038740.2022.2088611>
- Ramstedt, Anna. 2023a. "Emotional abuse in classical music education in Finland: A study of Finnish women musicians' experiences." *Action, Criticism & Theory for Music Education* 22(3): 198–226. http://act.maydaygroup.org/articles/Ramstedt22_3.pdf
- Ramstedt, Anna. 2023b. "'You just had to learn to live with it': Gendered and Sexual Misconduct in Classical Music Culture in Finland." *Musiikkikasvatus* 26(2): 40–55. <https://fjme.journal.fi/issue/view/11143/2435>
- Ramstedt, Anna 2023c. "Homophily and genre boundaries: Inequalities in classical music networks in Finland." *Musiikki* 53(2): 8–33. <https://doi.org/10.51816/musiikki.131301>
- Ramstedt, Anna. 2024. *Misconduct, Abuse and Classical Music: A feminist study on social imaginaries and women musicians' experiences of gender inequality in Finland*. Helsingin yliopisto: Filosofian, taiteiden ja yhteiskunnan tutkimuksen laitos. Dissertationes Universitatis Helsingiensis 300/2024. *Studia Musicologica Universitatis Helsingiensis* XXXI/2024. Joensuu: Punamusta.
- Ramstedt, Anna. 2026. "Tunne- ja turvataidot musiikin korkeakouluopinnoissa ja epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisyssä". *Musiikki* 56(1): 36–66.
- Reitsamer, Rosa ja Rainer Prokop, toim. 2024. *Higher Music Education and Employability in a Neoliberal World*. London: Bloomsbury Publishing. Tark. 7.6.2025. <https://www.bloomsbury.com/uk/higher-music-education-and-employability-in-a-neoliberal-world-9781350266957/>

Anna Ramstedt

Rajojen hämärtyessä:

Kehollisen toimijuuden rakentuminen klassisen musiikin koulutus- ja työkalttuurissa

- Salmela, Annmari. 2025. "Bèla Bartókin viulukonsertto syntyi suuresta rakkaudesta, ja solisti avasi teoksen sielun." *Helsingin Sanomat* 4.4.2025. Tark. 9.6.2025.
<https://www.hs.fi/taide/art-2000011135651.html>
- Scharff, Christina. 2018. *Gender, Subjectivity, and Cultural Work: The Classical Music Profession*. London: Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315673080>
- Seesjärvi, Iris. 2024. "Unfolding singer's shame: experiences of shame and shaming among Finnish classical singers." *Musiikki* 54(1): 9–37.
<https://doi.org/10.51816/musiikki.144758>
- Srinivasan, Amia. 2021. *The Right to Sex*. London: Bloomsbury.
- Strong, Catherine ja Emma Rush. 2018. "Musical genius and/or nasty piece of work? Dealing with violence and sexual assault in accounts of popular music's past". *Continuum: Journal of Media and Cultural Studies* 32(5): 569–580.
<https://doi.org/10.1080/10304312.2018.1483009>
- Syvänen, Kari. 2005. *Vastatunteiden dynamiikka musiikkiterapiassa*. Jyväskylän yliopisto: Väitöskirja. Jyväskylä Studies in Humanities 35. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Tark. 7.6.2025.
https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_42041
- Valtasaari, Pauliina. 2023. *Orkesterimuusikoiden työnohjaus: Luova potentiaali yhteisöllisyyden rakentamisen ja yksilöllisyyden kunnioittamisen risteyskohdissa*. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia, DocMus-tohtorikoulu: Väitöskirja. *Studia Musica* 95. Helsinki: Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. Tark. 7.6.2025.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-329-315-1>
- Välimäki, Susanna. 2023. "Feministisiä vastakertomuksia. Suomalaisten säveltäjänäisten historiaa Mina Boijesta Lilli Thunebergiin". Teoksessa *Naiset, Musiikki, Tutkimus – Ennen ja Nyt*, toim. Saijaleena Rantanen, Nuppu Koivisto-Kaasik ja Anu Lampela, 31–71. *Acta Musicologica Militantia* vol. V. DocMus Research Publications vol. 21. Helsinki: Taideyliopiston Sibelius-Akatemia ja Tutkimusyhdistys Suoni ry. Tark. 7.6.2025. https://static1.squarespace.com/static/5b0424703917ee9417d3f86e/t/65392b3bf5c3792f16428d8f/1698245451579/NMT_AMMV.pdf
- Werner, Ann, Cecilia Ferm Almqvist, Tuire Kuusi, Kristi Kiilu ja Gergely Fazekas. 2025. "Power and responsibility in higher music education. Issues of bullying and harassment". *Trio* 14(1): 7–22.
<https://doi.org/10.37453/tj.152537>
- Yoshihara, Mari. 2007. *Musicians from a Different Shore: Asians and Asian Americans in Classical Music*. USA: Temple University Press.